

รายงาน

ISSN 0125-7447

การเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
DIVISION OF EPIDEMIOLOGY MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

ปีที่ ๒๔
๕ มกราคม ๒๕๔๑

ฉบับที่ ๒

NUMBER 2

VOLUME 29
JANUARY ๕, 1998

สารบัญ CONTENTS

สถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ในฮ่องกง
Avian Influenza (H5N1)

17

สถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ในฮ่องกง

Avian Influenza (H5N1)

Situation of Avian Influenza A H5N1 outbreak in Hong kong.

กองระบาดวิทยาได้ติดตามสถานการณ์ของโรคไข้หวัดใหญ่ในฮ่องกง (Influenza A H5N1) ในฮ่องกง จากแหล่งข้อมูลต่างประเทศที่อ้างอิงได้ และสรุปข้อมูลพร้อมกับคำสั่งกระทรวงสาธารณสุข เรื่องการเตรียมการเฝ้าระวังเพื่อการป้องกันควบคุมไข้หวัดนก เสนอเพื่อให้ผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานการแพทย์และสาธารณสุขได้รับทราบและเข้าใจตรงกัน เพื่อประโยชน์ในการเตรียมพร้อมรับมือโรคไข้หวัดใหญ่ในฮ่องกง มีข้อมูลสรุปได้ดังนี้

ตั้งแต่พบผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่ในฮ่องกง H5N1 รายแรกในฮ่องกงเมื่อเดือนพฤษภาคม 2540 จนถึงขณะนี้ (7 ม.ค.41) มีผู้ป่วยที่ตรวจวินิจฉัยยืนยันแล้วจำนวน 16 ราย ตาย 4 ราย รักษาหายจำนวน 7 ราย กำลังรักษาอยู่อีกจำนวน 5 ราย 2 ใน 5 รายนี้ อาการดีขึ้นเป็นที่น่าสนใจ ส่วนอีก 3 รายมีอาการหนักยังไม่ปลอดภัย ผู้ป่วยครึ่งหนึ่ง (8/16 ราย) เป็นเด็กเล็ก มี 2 ราย เป็นเด็กวัยรุ่นอายุระหว่าง 15-18 ปี และอีก 6 ราย อายุอยู่ระหว่าง 19-60 ปี ผู้ป่วย 12 ราย จาก 16 ราย เริ่มป่วยในเดือนธันวาคม 2540 ขณะนี้ยังมีผู้ป่วยรอผลการตรวจวินิจฉัยยืนยันอยู่อีก 3 ราย ได้มีความพยายามหาวิธีโรคของเชื้อ Influenza A H5N1 ในสัตว์ปีก 12 สายพันธุ์ โดยความร่วมมือขององค์การอนามัยโลกกับคณะของมหาวิทยาลัยฮ่องกง ตรวจจำนวน 1,850 ตัวอย่าง แต่ยังไม่ทราบผลในขณะนี้

อาการ

ผู้ป่วยไข้หวัดใหญ่ในฮ่องกงมีอาการไข้สูง ปวดศีรษะอย่างรุนแรง จามอย่างต่อเนื่อง เจ็บหน้าอกใน 3 วันแรก บางรายอาจพบว่ามีอาการตาแดง หลอคลมและต่อมทอนซิลอักเสบ ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อทั้งตัว ประมาณวันที่ 7 ไข้จะลดแต่อาการไอ (ระคายในลำคอ) ยังมีอยู่ ผู้ป่วยหายใจลำบาก เจ็บหน้าอกและลำคอ ในรายที่รุนแรงจะตายด้วยอาการของ acute respiratory distress เนื่องจาก ปอดบวม (Viral Pneumonia)

การติดต่อ

ปัจจุบันยังไม่สามารถพิสูจน์ได้แน่ชัดว่า ไข้หวัดนกสามารถติดต่อได้จากคนถึงคน ถึงแม้ว่ากรมอนามัยฮ่องกงจะให้ข่าวว่า อาจเป็นไปได้ เพราะมีผู้ป่วยเด็ก 3 ราย เป็นญาติ และมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกัน แต่ในอีกแห่งหนึ่ง เด็กเหล่านี้ก็อาจจะได้รับเชื้อจากแหล่งโรคเดียวกันจากที่อื่นก็ได้ ในด้านการติดโรคจากสัตว์ มีผู้ป่วยที่มีผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการยืนยันแน่นอนแล้ว 2 ราย มีประวัติการคลุกคลีใกล้ชิดกับสัตว์ปีก ส่วนรายอื่นมีประวัติไม่ชัดเจน จากการสอบสวนโรคได้มีการตรวจสอบการติดเชื้อในผู้สัมผัสที่สงสัย บางรายกำลังรอผลอยู่

แม้ว่าจะยังไม่ทราบวิธีการติดต่อกันแน่ชัด แต่จากการติดตามเฝ้าระวังผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด 2-3 ราย ในฮ่องกง พบว่าไวรัสนี้ไม่สามารถติดต่อกันได้ง่าย ๆ อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับกันว่า *Influenza A Virus* สามารถเปลี่ยนแปลงสายพันธุ์ (Mutate) ได้ง่าย ดังนั้น ถ้าไวรัสไข้หวัดใหญ่นก (*Influenza A H5N1*) มีการเปลี่ยนสายพันธุ์ก็อาจจะติดต่อกันได้ง่าย กรมอนามัยของฮ่องกงจึงได้พยายามศึกษาทางระบาดวิทยาเพื่อจะหาคำตอบให้แน่ชัดว่า เชื้อไวรัสนี้มีการติดต่อกันได้อย่างไร แต่จะต้องศึกษาในตัวอย่างที่มากขึ้นและใช้เวลาต่อไปอีกระยะหนึ่ง

การควบคุมการแพร่ระบาด

รัฐบาลฮ่องกงได้สั่งทำลายไก่ โดยการจ่ายค่าทดแทนแก่เจ้าของในราคาประมาณตัวละ 120 บาท จนถึงปัจจุบันยังไม่มีรายงานผู้ป่วยใหม่เกิดขึ้น แม้ว่าสถานการณ์ของโรคนี้จะดีขึ้นแต่องค์การอนามัยโลกก็พยายามคิดค้นที่จะทำวัคซีนสำหรับป้องกันโรคนี้ต่อไป ขณะนี้มีความก้าวหน้าถึงขั้นจะเลือก Seed Virus Strain เพื่อทดลองทำการผลิตอยู่แล้ว แต่การผลิตให้ได้จำนวนมาก ๆ นั้น จะต้องใช้เวลาอีกหลายเดือน ในเวลาเดียวกัน นอกจากการสอบสวนทางด้านระบาดวิทยา และการศึกษาทางห้องปฏิบัติการแล้ว ฮ่องกงยังเข้มงวดในการตั้งเข้าสัตว์ปีก การค้าขาย จับต้อง สัตว์ปีกที่ยังมีชีวิตอยู่ และให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน นักเรียน สถานดูแลเลี้ยงดูเด็ก รวมทั้งสั่งการให้โรงพยาบาล คลินิกเอกชน และแพทย์ทั่วไปได้ตระหนักถึงโรคนี้ เมื่อพบผู้ป่วยที่สงสัยจะได้ป้องกันควบคุมโรคได้อย่างทันทั่วถึง

การรักษา

ปัจจุบันมียารักษาโรคจากไวรัสที่ได้ผลอยู่ 2 ชนิด คือ Amantadine และ Rimantadine ในขนาด 100 mg/day สำหรับผู้มีน้ำหนัก 20 กิโลกรัมขึ้นไป และ 4.4 mg/kg/day แบ่งเป็น 2 doses ในผู้มีน้ำหนักต่ำกว่า 20 กิโลกรัมซึ่งยารักษาโรคจากไวรัสไข้หวัดใหญ่นกได้ผลดี เมื่อให้ยาตั้งแต่เริ่มมีอาการป่วย สำนักงานใหญ่องค์การอนามัยโลก และศูนย์ความร่วมมือในภูมิภาคได้ร่วมมือกับรัฐบาลฮ่องกง เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่นก H5N1 เมื่อปลายเดือนธันวาคม 2540

มาตรการป้องกันมิให้โรคระบาดเข้าสู่ประเทศไทย

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตรวจสอบแล้วพบว่า ไม่มีการนำเข้าสัตว์ปีกพวก เป็ด ไก่ ห่าน และนกชนิดต่าง ๆ จากฮ่องกงเข้ามาในประเทศไทยเลย ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ขณะนี้ กองควบคุมโรคระบาดสัตว์ กรมปศุสัตว์ ได้มีมาตรการเข้มงวดในการตรวจสอบการนำเข้าสัตว์ปีกอยู่แล้ว ตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์พ.ศ. 2499

กระทรวงสาธารณสุข ได้มอบหมายให้ด่านตรวจคนเข้าเมืองฯ ทั้งทางอากาศ และทางเรือ เฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด สำหรับผู้โดยสารที่มาจากฮ่องกง หากมีอาการนำสงสัยจะได้ซักประวัติอย่างละเอียด ถ้าป่วยจริงก็จะได้ส่งไปรับการรักษาอย่างทันท่วงที ที่โรงพยาบาลบำราศนราดูร นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุขยังได้ทำหนังสือขอความร่วมมือจากสำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร และนายแพทย์สาธารณสุขทุกจังหวัด เพื่อซักซ้อมแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. หากสถานพยาบาลใดพบผู้ป่วยที่มีอาการไข้สูง ปวดศีรษะอย่างรุนแรง จามอย่างต่อเนื่อง รู้สึกเจ็บหน้าอก เวลาไอ ใน 3 วันแรก บางรายอาจพบอาการตาแดง หอบหืดและต่อมทอนซิลอักเสบ ประมาณวันที่ 7 ไข้จะลดแต่อาการไอ (ระคายในลำคอ) ยังมีอยู่ หายใจลำบาก เจ็บหน้าอก คอ และปวดเมื่อยกล้ามเนื้อทั่วตัว ขอให้แยกรักษาผู้ป่วย และดูแลใกล้ชิดอย่างทันท่วงที เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคนี้ในสถานพยาบาลนั้น
2. ให้ซักประวัติผู้ป่วยอย่างละเอียดเกี่ยวกับการเดินทาง และการสัมผัสกับไก่ เป็ด ห่าน และนก ที่มีชีวิต โดยเฉพาะบนเกาะฮ่องกงใน 1 สัปดาห์ก่อนป่วย ถ้ามีประวัติดังกล่าว ให้แจ้งกองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข โทร. (02) 5918580, (02) 590-1793-1775-1786 โทรสาร (02) 5918579 หรือ กอง

สถานการณ์การระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ในฮ่องกง Avian Influenza A (H5N1)

(ต่อจากหน้า 18)

โรคติดต่อทั่วไป กรมควบคุมโรคติดต่อ โทร. (02) 5918432, (02) 5903060-1 โทรสาร (02) 5918432 ทันที เพื่อจะได้ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคนี้ได้ทันทั่วถึง

บทบรรณาธิการ

ในปัจจุบันมีข้อมูลข่าวสารมากมายเผยแพร่ด้วยสื่อในรูปแบบต่างๆ ทำให้ทั่วทุกมุมโลกรับรู้เรื่องของโรคติดเชื้อใหม่ (Emerging Infectious Diseases) อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว ดังเช่นในกรณีไข้หวัดใหญ่ ซึ่งโรคของพวกสัตว์ปีก โดยเฉพาะในสัตว์ที่เลี้ยงไว้เป็นอาหาร เริ่มมีรายงานครั้งแรกเมื่อเดือนพฤษภาคม 2540 ในฮ่องกง และเกิดการระบาดจนมีผู้ป่วย 16 ราย ตาย 4 ราย ทำให้เกิดความตื่นตระหนกและมีผลกระทบอย่างรุนแรงในด้านเศรษฐกิจสังคมของฮ่องกง เพราะเกรงว่าจะมีการระบาดลุกลามไปทั่วโลกเหมือนไข้หวัดใหญ่ (Influenza A H1N1) ที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ ใน พ.ศ. 2511 อย่างไรก็ตาม จนถึงขณะนี้ยังไม่สามารถยืนยันได้ว่าไข้หวัดใหญ่นกมีการติดต่อจากคนสู่คน และแนวโน้มการระบาดในขณะนี้ก็มีแนวโน้มว่า จะไม่ลุกลามซึ่งต่างจากไข้หวัดใหญ่ (Influenza A) ในอดีต ขณะนี้องค์การอนามัยโลกได้เตรียมความพร้อมในการผลิตวัคซีน เพื่อควบคุมป้องกันหากเกิดการระบาดขึ้น

ผู้เชี่ยวชาญโรคติดต่อจากองค์การอนามัยโลก เน้นถึงความสำคัญของการใช้หลักระบาดวิทยาติดตามเฝ้าระวัง อย่างเข้มข้นเพื่อให้ทราบถึงวิธีการแพร่กระจายของไวรัส H5N1 ตลอดจนความสัมพันธ์ของการเกิดโรคในคนกับ รั้งโรคในสัตว์ แต่ในขณะนี้ยังไม่ทราบข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงยังไม่จำเป็นต้องมีการกักกันหรือจำกัดการเดินทาง อย่างไรก็ตาม ในฮ่องกงทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีหลักฐานทางระบาดวิทยาว่า มีการระบาดโดยทั่วไปของไวรัส H5N1 นี้ในฝูงไก่ ก็ได้มีการลงทุนทำลายไก่ 1.5 ล้านตัว ด้วยเงินมหาศาล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยว แต่โซครายที่กระบวนการทำลายไก่อันนั้นทำลายอย่างหละหลวม ไม่เรียบร้อย ข่าวกีฬาปรากฏทางสื่อโทรทัศน์กลับเห็นสัตว์อื่น เช่น หมา แมว หนู มากินไก่ตายดังกล่าว ซึ่งเกิดโอกาสที่จะแพร่เชื้อในสัตว์ได้มากขึ้น หากไก่มีเชื้อไวรัสอยู่ ทำให้ฮ่องกงประกาศ จะตรวจสัตว์อื่นเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มที่จะพิจารณาทำลายสัตว์ปีกอื่น ๆ เช่น เป็ด อีกด้วย และยังมีข่าวว่านกแพร่หลาย ไปทั่วโลก จากการที่ผู้มิอัสพี ค้าไก่ เชือดไก่ ขนส่งไก่ ฯลฯ จำนวนหลายหมื่นคน ต้องตกงานและเสียโอกาส มีรายได้หลักจากเทศกาลตรุษจีนที่จะมาถึงนี้

นับเป็นอุทาหรณ์ในการแก้ปัญหาในลักษณะเหวี่ยงแห ซึ่งใช้ค่าใช้จ่ายสูงและยังเสี่ยงต่อการสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น โดยไม่บรรลุผล ทั้งในการควบคุมป้องกันโรค และจิตวิทยาด้านการท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้ว่า หลายประเทศประกาศเตือนไม่ให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปฮ่องกง อันมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของฮ่องกงอย่างมาก การสอบสวนทางระบาดวิทยา และเฝ้าระวังอย่างจริงจัง น่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมและคุ้มค่ากว่า ทั้งยังเป็นวิธีการที่ทันสมัย น่าเชื่อถือ ที่ยอมรับโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการควบคุมป้องกันโรค ชันนำของโลก

กระทรวงสาธารณสุขได้ติดตามเรื่องนี้อย่างใกล้ชิดและตระหนักถึงความสำคัญในความรุนแรงของโรค ที่อาจจะแพร่ระบาดเข้ามาในประเทศไทยได้และได้เตรียมความพร้อมเป็นอย่างดี ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงถึงระดับปฏิบัติ ข้อมูลในปัจจุบันต้องมีการกรองและยืนยันจากแหล่งที่เชื่อถือได้ วิเคราะห์ด้วยสติปัญญา ไม่แตกตื่นตามกระแส และเตรียมพร้อมอยู่เสมอในการรับมือเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในด้านเศรษฐกิจและสังคม

โดย... นายแพทย์สมศักดิ์ วัฒนศรี ผู้อำนวยการกองระบาดวิทยา

(Dr.Somsak Wattanasri)

เอกสารอ้างอิง

1. WHO Net. <http://www.ncidod/diseases/flu/h5mmwr.htm>
 - Press Release WHO 92 15 Dec. 1997.
 - Press Release WHO 96 19 Dec. 1997.
 - Press Release WHO 16 Jan. 1998.
 - Emerging and other Communicable Disease (EMC) 7 Jan. 1998.
2. Center for Disease Control and Prevention
 - **Isolation of Avian Influenza A (H5N1) Viruses from Humans** HongKong. May - December, 1997 (MMWR 1997;46:1205-7)
3. Abram S. Benenson, Editor; **Control of Communicable Diseases in Man**. 16th ed. An official report of the American Public Health Association, 1995.
4. หนังสือสั่งการกระทรวงสาธารณสุข ถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดทุกจังหวัด เรื่องการเตรียมการเฝ้าระวังเพื่อการป้องกัน/ควบคุมไข้หวัดจากนก ที่ สธ 0210/ว 16 ลงวันที่ 7 มกราคม พ.ศ. 2541
5. หนังสือกระทรวงสาธารณสุข ถึงผู้อำนวยการสำนักงานการแพทย์กรุงเทพมหานคร เรื่องขอความร่วมมือในการเฝ้าระวังเพื่อการป้องกันและควบคุมไข้หวัดจากนก ที่ สธ 0210/003 ลงวันที่ 7 มกราคม 2541
6. พระราชบัญญัติการป้องกันโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2499